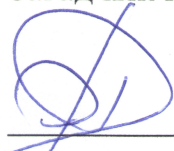

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА

Загадчык кафедры

Д.В. Герасіме́нак

«19» 04 2024 г.

УЗГОДНЕНА

Дэкан факультэта

Ю.М.Галкоўская

«19» 04 2024 г.

ВУЧЭБНА–МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
ГЕРАЛЬДЫКА
для спецыяльнасці 6-05-0322-03 «Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны»

Складальнік: Колабава І.Н., дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Разгледжана і зацверджана на пасяджэнні Савета факультэта інфармацыйна-
дакументных камунікацый

«19» 04 2024 г. пратакол № 8

Рэцэнзенты:

Кафедра археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт» (пратакол № 8 ад 22.01.2024 г.)

Елінская М.М., вядучы рэферэнт аддзела арганізацыйнай работы, інфармацыі і выкарыстання дакументаў Дэпартамента па архівам і справаходству Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, кандыдат гістарычных навук.

Разгледжаны і абмеркавана на пасяджэнні кафедры гісторыка-культурнай спадчыны

(пратакол № 6 ад 25.01.2024 г.);

ЗМЕСТ

1 ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
2 ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	6
2.1 План-конспект лекцый	6
3 ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ	10
3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў	10
4 РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ	16
4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў	16
4.2 Пытанні для экзамена	17
5 ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ	18
5.1 Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны	18
5.2 Асноўная літаратура	19
5.3 Дадатковая літаратура	19

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбна-метадычны комплекс па вучэбнай дысцыпліне «Геральдыка» для студэнтаў спецыяльнасці 6-05-0322-03 «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны» распрацаваны на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі першай ступені АСВА 6-05-0322-03-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках), вучэбнага плана ўстановы вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны. Рэгістрацыйны нумар 6-05-03-29/23 вуч.ад 15.02.2023 г.

Вучэбна-метадычны комплекс «Геральдыка» прызначаны для студэнтаў II курса спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па профілях)».

Актуальнасць дадзенай вучэбнай дысцыпліны вызначаецца яе роляй у працэсе падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў музейных і турыстычных устаноў.

Вывучэнне спецыяльных гістарычных дысцыплін спрыяе падрыхтоўцы студэнтаў да практычнай дзейнасці, да больш паглыбленага аналізу і апісання розных відаў гістарычных крыніц. Авалоданне тэарэтычнымі і практычнымі навыкамі ў дадзеным кірунку спрыяе фарміраванню ўсебакова развітога спецыяліста ў галіне музейнай справы.

Мэта вывучэння дысцыпліны «Геральдыка» – сфарміраваць у студэнтаў першасныя прафесійныя кампетэнцыі ў сферы гісторыі ўзнікнення і фарміравання тэрытарыяльных і прыватнаўласніцкіх гербоў, фарміравання дзяржаўнай сімволікі, накіраваць іх на арганізацыю самастойнай работы па стварэнні і даследаванні музейнай геральдычнай калекцыі, а таксама выкарыстанне атрыманых ведаў у турыстычнай дзейнасці.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны «Геральдыка» акрэслівае шэраг задач:

– прасачыць на фактычным матэрыяле гісторыю станаўлення і развіцця тэрытарыяльных і прыватнаўласніцкіх гербоў на тэрыторыі Беларусі;

– выявіць характэрныя асаблівасці сістэмы аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў Беларусі на прыкладзе геральдычных калекцый.

– выпрацаваць у студэнтаў уменні па апрацоўцы атрыманай інфармацыі, рабоце з літаратурай і крыніцамі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі першай ступені па спецыяльнасці «Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны» прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый:

СК – 4 Прымяняць метады і дасягненні спецыяльных гістарычных дысцыплін для выяўлення, крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі музейных крыніц.

СК – 5 Планаваць і выконваць работу па бягучаму і перспектыўнаму камплектаванню музейных калекцый, іх уліку і выкарыстанню ў

экспазіцыйна-выставачнай дзейнасці ў адпаведнасці з прававымі нормамаі і прынцыпамі музейнай этыкі.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны забяспечвае студэнтаў зыходнымі ведамаі аб:

– прадмеце даследавання спецыяльнай гістарычнай дысцыпліны «Геральдыка»;

– гістарычных ўмовах развіцця геральдыкі;

– прыёмах даследавання ў дадзеным кірунку;

– методыцы самастойнай работы з крыніцамаі і апрацоўцы інфармацыі;

– методыцы выкарыстання набытых ведаў у музейнай і турыстычнай працы;

– навуковых дасягненнях айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне;

Дысцыпліна накіравана на выпрацоўку ў студэнтаў ўменняў:

– выкарыстання прыёмаў і метадаў навуковай апрацоўкі музейнай геральдычнай калекцыі;

– выкарыстання базавых ведаў пры правядзенні практычнай і навуковай работы;

– выкарыстання інфармацыйных крыніц ў музейнай працы;

– выкарыстання найноўшых навуковых дасягненняў айчынных і замежных даследчыкаў у дадзенай галіне ў фондавай і экспазіцыйнай музейнай рабоце.

Студэнты павінны авалодаць:

– навыкамаі сістэматызацыі атрыманых ведаў;

– навыкамаі стварэння інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме курса.

Асноўнымі формамі навучання па дысцыпліне з’яўляюцца лекцыі і семінарскія заняткі, заданні для самастойнай работы студэнтаў.

Замацаванне атрыманых ведаў мае працяг пры праходжанні вучэбнай і вытворчай практыкі ў музеях краіны, у фондах якіх знаходзяцца геральдычныя калекцыі.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны «Геральдыка» выкарыстоўваюцца сучасныя метады навучання і кампутарныя тэхналогіі.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкарыстоўваюцца рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў укараняюцца методыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Геральдыка» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамаі іншых вучэбных дысцыплін, якія выкладаюцца на кафедры гісторыка-культурнай спадчыны («Археалогія», «Этналогія і этнаграфія Беларусі», «Гісторыя Беларусі» і інш.).

Форма кантролю ведаў – экзамен.

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

2.1 План-канспект лекцый

Уводзіны

1. Прадмет, задачы і крыніцы геральдычных даследаванняў
2. Гістарыяграфічны агляд

Вызначэнне геральдыкі як навуковай дысцыпліны.

Прадмет вывучэння геральдыкі і яе задачы.

Геральдыка тэарэтычная і практычная.

Геральдычная тэрміналогія. Этымалогія асноўных тэрмінаў (герб, геральдыка і інш.)

Сувязь геральдыкі з іншымі спецыяльнымі гістарычнымі дысцыплінамі (генеалогія, сфрагістыка, нумізматыка і інш.).

Музейныя геральдычныя калекцыі.

Крыніцазнаўчая база геральдычных даследаванняў.

Асноўныя навуковыя працы па геральдыцы.

Крыніцы і даследаванні па беларускай геральдыцы.

Лекцыя 1 Герб. Складовыя часткі герба

1. Паходжанне гербоў. Функцыі герба (рэпрэзентатыўная і распазнавальная). Класіфікацыя гербоў.

2. Складовыя часткі герба

Паходжанне гербоў. Сувязь гербоў з феноменам “рыцарства”, рыцарскія турніры, герольды.

Характарыстыка (на прыкладах) асноўны функцый гербоў – рэпрэзентацыі і распазнавання асобы.

Гербы фізічных асоб (радавыя, прыватныя, асабістыя, сямейныя).

Карпарацыйныя гербы (гарадскія, цэхавыя, брацкія).

Дзяржаўныя гербы.

Складовыя часткі герба: шчыт, шлем, начэлле, нашлемнік, карона, намітка, шчытатрымальнікі, аздобы, стужка, дэвіз, мантыя, засень.

Шчыт. Формы, поле. Падзелы шчыта.

Металы, футры, колеры (эмалі, фарбы, фініфці).

Метад умоўнай штрыхоўкі.

Выявы на шчыце. Геральдычныя (канстантныя і другасныя) і негеральдычныя (натуральныя, штучныя, фантастычныя) фігуры.

Выкарыстанне спецыяльнай геральдычнай тэрміналогіі.

Сімволіка колераў, металаў, футраў, негеральдычных фігур.

Шлем. Размяшчэнне. Выгляд. Афарбоўка.

Начэлле. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Нашлемнік. Размяшчэнне. Асаблівасці адлюстравання.

Карона. Размяшчэнне. Тыпы карон. Шапка, тыяра, чалма, капялюш.

Намітка. Размяшчэнне. Асаблівасці афарбоўкі.
Шчытатрымальнікі. Размяшчэнне. Віды і асаблівасці.
Аздобы. Размяшчэнне. Прызначэнне.
Стужка. Размяшчэнне. Прызначэнне. Афарбоўка.
Дэвіз. Размяшчэнне. Змест. Мова.
Мантыя. Размяшчэнне. Асаблівасці афарбоўкі.
Засень. Размяшчэнне. Прызначэнне.

Лекцыя 2 Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербоў

1. Асноўныя правілы распрацоўкі гербоў.
2. Правілы апісання гербоў

Гісторыя ўзнікнення геральдычных правілаў. Неабходнаць выкарыстання правілаў складання гербоў. Асноўныя геральдычныя правілы. Выключэнні з геральдычных правілаў. Прыклады выкарыстання правілаў і дазволенага выключэнняў з правілаў. Змены гербавых фігур, колераў, шляхі аб'яднання гербоў і інш..

Правільнае апісанне гербоў. Прынцып паслядоўнасці і лаканічнасці. Выкарыстанне спецыяльных тэрмінаў (прыклады).

Прыклады апісання асобных частак герба.

Лекцыя 3 Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы на беларускіх землях у XIV–XVIII стст.

1. Гісторыя прыватнаўласніцкай геральдыцы на тэрыторыі Беларусі
2. Этапы фарміравання тэрытарыяльнай геральдыкі на беларускіх землях

Крыніцы і даследаванні па шляхецкай геральдыцы.

Узнікненне і развіццё прыватнаўласніцкіх гербоў у Вялікім Княстве Літоўскім.

Прадгісторыя прыватнаўласніцкай геральдыкі Вялікага Княства Літоўскага. Родавыя знакі – клейны.

Дагербавыя выявы (клейны). Рунічная тэорыя.

Асноўныя этапы развіцця прыватнаўласніцкай геральдыкі на беларускіх землях у XIV–XVIII стст.

Гарадзельская ўнія 1413 г.

Гербы шляхты Вялікага Княства Літоўскага. Прыклады развіцця працэсаў геральдызацыі, натуралізацыі і міфалагізацыі.

Тэрытарыяльныя гербы – ваяводскія, губернскія і гарадскія.

Гарадскі герб як сімвал самастойнасці.

Класіфікацыя выяў на гарадскіх гербах.

Гербы цэхаў і канфесіянальна-асветніцкіх рэлігійных брацтваў.

Фарміраванне дзяржаўнай сімволікі Вялікага княства Літоўскага.

Паходжанне герба “Пагоня”. Герб “Пагоня” – гістарычны сімвал Беларусі.

Тыпалагізацыя герба “Пагоня”.

Пісьмовыя і сфрагістычныя матэрыялы аб працэсе пераўтварэння тэрытарыяльнага герба “Пагоня” ў Дзяржаўны герб Вялікага Княства Літоўскага.

Герб “Пагоня” ў канцы XVIII–XXI ст.

Лекцыя 4 Геральдыка Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX ст.

1. Агульны агляд развіцця расійскай геральдыкі ў XVIII – пачатку XX ст.
2. Тэрытарыяльная геральдыка Беларусі пасля ўключэння ў склад Расійскай імперыі

Крыніцы і даследаванні па расійскай геральдыцы.

Агульны агляд станаўлення і развіцця расійскай геральдыкі ў XVIII – пачатку XX ст.

Заснаванне Геральдмейстарскай канторы (1722).

“Общий дворянских родов гербовник” (1797).

Класіфікацыя дваранскіх расійскіх гербоў.

Гарадская геральдыка.

Фарміраванне дзяржаўных сімвалаў.

Асноўныя пераўтварэнні тэрытарыяльнай геральдыкі Беларусі ў сувязі з уваходжаннем у расійскую геральдычную сістэму. Новыя тэрытарыяльныя (губернскія, гарадскія) гербы.

Лекцыя 5 Геральдыка Беларусі ў 1918–1991 гг.

1. Дзяржаўная сімволіка БНР
2. Этапы фарміравання дзяржаўнай сімволікі БССР

Абвяшчэнне незалежнасці БНР (25 сакавіка 1918 г.). Устаўныя граматы БНР.

Гісторыя фарміравання дзяржаўнага герба і флага БНР.

Кастрычніцкія падзеі 1917 г. Стварэнне савецкай атрыбутыкі.

Утварэнне БССР (1 студзеня 1919 г.). Герб БССР.

Стварэнне Літоўска-Беларускай ССР (27 лютага 1919 г.). Герб Літоўска-Беларускай ССР.

Аднаўленне БССР (31 ліпеня 1920 г.).

Зацвярджэнне Дзяржаўнага герба БССР VIII Усебеларускім з’ездам Саветаў (11 красавіка 1927 г.). Унясенне змен у герб у 1938–1939, 1958 гг.

Герб СССР. Стварэнне СССР (30 снежня 1922 г.). Зацвярджэнне ЦВК Дзяржаўнага герба і сцяга СССР (6 ліпеня 1923 г.). Канстытуцыя СССР 1924 г. Змены ў савецкім гербе ў 1936, 1946, 1956 гг.

Лекцыя 6 Геральдыка Беларусі ў канцы XX – пачатку XXI ст.

1. Этапы фарміравання дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь

2. Фарміраванне сістэмы геральдычных сімвалаў адміністрацыйна-тэрытарыяльных і тэрытарыяльных адзінак Рэспублікі Беларусь.

Прыняцце Вярхоўным Саветам БССР Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Беларускай ССР (27 ліпеня 1990 г.).

Прыняцце Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь законаў “Аб Дзяржаўным сцягу Рэспублікі Беларусь”, “Аб Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь” (19 верасня 1991 г.).

Распад СССР (10 снежня 1991 г.). Рэферэндум 14 траўня 1995 г. Прыняцце новага герба Рэспублікі Беларусь.

Геральдычны Савет пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь (2002 г.).

Сучасная тэрытарыяльная геральдыка Беларусі.

Гербы адміністрацыйна-тэрытарыяльных і тэрытарыяльных адзінак Беларусі. Класіфікацыя гарадскіх гербоў.

Дзяржаўны геральдычны рэгістр Рэспублікі Беларусь.

Закон Рэспублікі Беларусь “Аб афіцыйных геральдычных сімвалах” (2012 г.)

Лекцыя 7 Вексілалогія (агульны агляд)

1. Вызначэнне вексілалогіі як навуковай дысцыпліны

2. Гісторыя дзяржаўнага флага Рэспублікі Беларусь.

Вызначэнне вексілалогіі як навуковай дысцыпліны. Прадмет, задачы і крыніцы вексілалагічных даследаванняў.

Этымалогія тэрмінаў вексілалогія, сцяг, флаг.

Функцыі сцяга, флага.

Класіфікацыя сцягоў, флагаў.

Складовыя часткі сцяга, флага.

Сцяжны комплекс.

Заканадаўчая база і агульныя прынцыпы стварэння сцяга, флага.

Вексілалагічныя калекцыі.

Гісторыя фарміравання дзяржаўнага флага БССР, Рэспублікі Беларусь.

Характарыстыка асноўных этапаў гісторыі дзяржаўнага флага Беларусі (з 1919 г.)

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

3.1 Тэматыка семінарскіх заняткаў

Семінарскія заняткі разлічаны на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу. Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай, рабіць неабходныя нататкі, імкнуцца да сварэння пэўных абагульненняў на падставе набытага фактычнага матэрыялу. Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калоквіўме.

Семінарскія заняткі № 1 Складовыя часткі герба

1. Гісторыя паходжання герба.
2. Складовыя часткі герба.
3. Шчыт. Форма, поле, падзелы.
4. Эмалі, металы, футры, іх умоўнае вызначэнне.

Літаратура

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Герб / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск: БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 171–172.

Герб // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мінск: БелСЭ, 1971. – Т. 3. – С. 436.

Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, Р.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Тираспольская, И.З. Геральдика / И.З. Тираспольская // Советская историческая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1963. – Т. 4. – Стб. 233–235.

Цітоў, А.К. Герб // А.К. Цітоў. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 515–517.

Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

Черных, А.П. Геральдика / А.П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1990. – С. 40 – 80.

Семінарскія заняткі № 2 Складовыя часткі герба

1. Метад умоўнай штрыхоўкі
2. Класіфікацыя выяў на шчыце.
3. Геральдычныя фігуры.
4. Негеральдычныя фігуры.

Літаратура

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Геральдыка / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 167.

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Герб / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 171–172.

Герб // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мінск : БелСЭ, 1971. – Т. 3. – С. 436.

Драчук, В.С. Рассказывает геральдика / В.С. Драчук. – М.: Наука, 1977. – 256 с.

Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, Р.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.

Цітоў, А.К. Герб // А.К. Цітоў. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 515–517.

Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

Черных, А.П. Геральдика / А.П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1990. – С. 40 – 80.

Семінарскія заняткі № 3

Складовыя часткі герба

1. Шлем, начэлле, нашлемнік.
2. Карона, намітка.
3. Шчытатрымальнікі, дадатковыя аздобы.
4. Стужка, дэвіз.
5. Мантыя, засень.

Літаратура

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Геральдыка / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 167.

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Герб / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 171–172.

Герб // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мінск : БелСЭ, 1971. – Т. 3. – С. 436.

Драчук, В.С. Рассказывает геральдика / В.С. Драчук. – М.: Наука, 1977. – 256 с.

Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, Р.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.

Цітоў, А.К. Герб // А.К. Цітоў. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 515–517.

Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

Черных, А.П. Геральдика / А.П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1990. – С. 40 – 80.

Семінарскія заняткі № 4

Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербаў

1. Агульная характарыстыка правілаў апісання герба.
2. Выкарыстанне спецыяльнай геральдычнай тэрміналогіі.
3. Сімволіка колераў.
4. Сімволіка металаў, футраў.

Літаратура

- Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Герб / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 171–172.
- Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Геральдыка / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 167.
- Герб // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мінск : БелСЭ, 1971. – Т. 3. – С. 436.
- Драчук, В.С. Рассказывает геральдика / В.С. Драчук. – М.: Наука, 1977. – 256 с.
- Заяц, Ю.А. Геральдыка / Ю.А. Заяц, Н.В. Штыхаў // Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1993. – С. 170.
- Каменцева, Е.И. Русская сфрагистика и геральдика / Е.И. Каменцева, Н.Б. Устюгов – М.: Высшая школа, 1974. – 264 с.
- Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, Р.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
- Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.
- Цітоў, А.К. Герб // А.К. Цітоў. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 515–517.
- Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.
- Черных, А.П. Геральдика / А.П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1990. – С. 40 – 80.

Семінарскія заняткі № 5

Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербаў

1. Сімволіка негеральдычных фігур.
2. Выпадкі змены гербавых фігур.
3. Апісанне шчыта.
4. Апісанне неабавязковых элементаў фігур.

Літаратура

- Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Герб / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 171–172.
- Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Геральдыка / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 167.
- Герб // Беларуская савецкая энцыклапедыя. – Мінск : БелСЭ, 1971. – Т. 3. – С. 436.
- Драчук, В.С. Рассказывает геральдика / В.С. Драчук. – М.: Наука, 1977. – 256 с.

Заяц, Ю.А. Геральдыка / Ю.А. Заяц, Н.В. Штыхаў // Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1993. – С. 170.

Каменцева, Е.И. Русская сфрагистика и геральдика / Е.И. Каменцева, Н.Б. Устюгов – М.: Высшая школа, 1974. – 264 с.

Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б. Кобрин, Г.А. Леонтьев, Р.А. Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.

Цітоў, А.К. Герб // А.К. Цітоў. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 515–517.

Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

Черных, А.П. Геральдика / А.П. Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1990. – С. 40–80.

Семінарскія заняткі № 6

Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы

1. Дагербавыя выявы (клейны). Рунічная тэорыя.
2. Этапы фарміравання прыватнаўласніцкай геральдыкі беларускай шляхты.
3. Працэсы геральдызацыі, натуралізацыі і міфалагізацыі.
4. Гербы шляхты Вялікага Княства Літоўскага.

Літаратура

Вяроўкін-Шэлюта, У.М. Геральдыка / У.М. Вяроўкін-Шэлюта // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 167.

Малы гербовнік наваградзкай шляхты. – Мінск : БелНДЦДАС, 1997. – 161 с.

Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.

Цітоў, А. Пячаткі гарадоў Беларусі / А. Цітоў // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1977. – № 2. – С. 25–27.

Цітоў, А. Пячаткі старажытнай Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1993. – 239 с.

Шаланда, А.І. Шляхецкая геральдыка Беларусі ў другой палове XVI–XVIII ст.: Аўтарэф. ... дыс. канд. гіст. навук / А.І. Шаланда. – Мінск, 2000. – 18 с.

Семінарскія заняткі № 7

Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы

1. Класіфікацыя тэрытарыяльных гербаў.
2. Ваяводскія і губернскія гербы.
3. Класіфікацыя выяў на гарадскіх гербах. Гербы беларускіх гарадоў.
4. Карпарацыйныя гербы – гербы цэхаў і канфесійна-асветніцкіх рэлігійных брацтваў.

Літаратура

Заяц, Ю.А. Геральдыка / Ю.А. Заяц, Н.В. Штыхаў // Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1993. – С. 170.

Пякарскі, А.І. Гербы былых намесніцтваў, губерній і іх цэнтраў / А.І. Пякарскі // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1975. – № 3. – С. 50–52.

Цітоў, А. Гарадская геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1988. – 205 с.

Цітоў, А.К. Геральдыка / А.К. Цітоў // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. – Мінск : БелЭн, 1994. – Т. 2. – С. 512–513.

Цітоў, А. Геральдыка беларускіх местаў / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1998. – 284 с.

Цітоў, А. Пячаткі гарадоў Беларусі / А. Цітоў // Помнікі гісторыі і культуры Беларусі. – 1977. – № 2. – С. 25–27.

Цітоў, А. Пячаткі старажытнай Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Полымя, 1993. – 239 с.

Семінарскія заняткі № 8

Геральдыка Беларусі у канцы XX – пачатку XXI ст.

1. Сучасная беларуская гарадская геральдыка.
2. Сучасная беларуская абласная геральдыка.
3. Этапы фарміравання дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь.
4. Дзяйнасць Дзяржаўнай Геральдычнай Рады.

Літаратура

Аб зацвярджэнні эталона Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і Палажэнне аб Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь // Збор Указаў Прэзідэнта і Пастаноў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь. – 1995. – № 17. – С. 7–10.

Адамушко, В.И. Гербы и флаги Беларуси / В.И. Адамушко, М.М. Елинская. – Мінск: Беларусь, 2006. – 253 с.

Адамушко, В.И. Современная геральдика Беларуси / В.И. Адамушко, М.М. Елинская. – Мінск: БелЭн, 2012. – 536 с.

Васільеў, Я. Як ствараўся герб БССР / Я. Васільеў, М. Камінскі // Маладосць. – 1970. – № 1. – С. 93–97.

Винклер, П.П. фон. Гербы городов, губерний, областей и посадов Российской империи. [Репринт. воспроизведение изд. 1890 г.] / П.П. фон Винклер. – М.: Планета, 1991. – 222 с.

Герб дзяржаўны Рэспублікі Беларусь // Беларуская энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1997. – Т. 5. – С. 172.

Гербы и флаги СССР. 1922 – 1972. – М.: Известия Советов депутатов трудящихся, 1972. – 80 с.

Заяц, Ю.А. Геральдыка / Ю.А. Заяц, Н.В. Штыхаў // Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыклапедыя. – Мінск : БелЭн, 1993. – С. 170.

Каменцева, Е.И. Герб государственный / К. И. Каменцева, А.Н. Луппол // Советская историческая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1963. – Т.4. – Стб. 238–255.

Каменцева, Е.И. Герб Российской империи / К. И. Каменцева, А.Н. Луппол // Советская историческая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1963. – Т. 4. – Стб. 955–956.

Лакиер, А.Б. Русская геральдика. [Репринт. воспроизведение изд. 1855 г.] / А.Б. Лакіер. – М.: Книга, 1990. – 299 с.

Цітоў, А. Гарадская геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Польша, 1988. – 205 с.

Цітоў, А. Геральдыка беларускіх местаў/ А. Цітоў. – Мінск : Польша, 1998. – 284 с.

Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А. Цітоў. – Мінск : Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЯ ВЕДАЎ

4.1 Заданні для самастойнай работы студэнтаў

Самастойная работа разлічана на набыццё практычных ведаў па адпаведнаму курсу.

Форма выканання работы – напісанне рэферату, вусны адказ, у выглядзе паведамлення, гутарка па тэме, удзел у калектыве (па выбару).

Пры падрыхтоўцы неабходна карыстацца як асноўнай так і дадатковай літаратурай. Кантроль за выкананнем СРС адбываецца ў адпаведнасці з дадатковым раскладам.

1. Гісторыя з'яўлення герба.
2. Герб – помнік гісторыі і культуры.
3. Гісторыя паходжання і функцыі састаўных частак герба.
4. Сімволіка негеральдычных выяў на шчыце.
5. Складзі пералік асноўных правілаў па распрацоўцы герба.
6. Складзі пералік асноўных правілаў па апісанню герба.
7. Падабраць прыклады гербаў, якія адлюстроўваюць правілы па складанню гербаў.
8. Складзі поўнае апісанне герба ў адпаведнасці з пэўнымі правіламі.
9. Працэс геральдызацыі прыватнаўласніцкіх гербаў.
10. Працэс натуралізацыі і міфалагізацыі прыватнаўласніцкіх гербаў.
11. Класіфікацыя тэрытарыяльных беларускіх гербаў.
12. Выкарыстанне карпарацыйных гербаў на тэрыторыі Беларусі.
13. Агульная характарыстыка развіцця беларускай геральдыкі ў канцы VIII – пачатку XX ст.
14. Стварэнне савецкай атрыбутыкі (гербы РСФСР, СССР).
15. Гісторыя стварэння герба БССР.
16. Сучасная беларуская геральдыка.

4.2 Пытанні да экзамена

1. Прадмет вывучэння геральдыкі і яе задачы.
2. Паходжанне і функцыі герба. Класіфікацыя гербоў.
3. Складовыя часткі герба. Агульная характарыстыка.
4. Шчыт – галоўная і абавязковая частка герба.
5. Характарыстыка састаўных частак герба – шлема, нашлемніка, бурэлета.
6. Характарыстыка састаўных частак герба – кароны, наміткі, шчыттрымальнікаў.
7. Характарыстыка састаўных частак герба – асобых упрыгожванняў, стужкі, дэвізу, мантыі.
8. Падзелы шчыта. Агульная характарыстыка.
9. Галоўныя падзелы шчыта.
10. Другасныя падзелы шчыта.
11. Метад умоўнага вызначэння эмаляў, металаў і футраў.
12. Класіфікацыя фігур на шчыце і іх характарыстыка.

- 13.Геральдычныя фігуры.
- 14.Канстантныя геральдычныя фігуры.
- 15.Другасныя геральдычныя фігуры. Крыніцы іх стварэння.
- 16.Негеральдычныя фігуры. Агульная характарыстыка.
- 17.Парадак размяшчэння на шчыце негеральдычных фігур.
- 18.Натуральныя негеральдычныя фігуры.
- 19.Штучныя негеральдычныя фігуры.
- 20.Фантастычныя негеральдычныя фігуры.
- 21.Сімволіка негеральдычных фігур, колераў, металаў.
- 22.Выкарыстанне спецыяльнай геральдычнай тэрміналогіі – фігуры паніжаныя, павышаныя, зрушаныя і інш.
- 23.Правілы складання гербаў і апісання гербоў.
- 24.Перыядызацыя развіцця прыватнаўласніцкай геральдыкі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Агульная характарыстыка.
- 25.Узнікненне і развіццё прыватнаўласніцкіх гербаў у Вялікім Княстве Літоўскім у X – канцы XIV ст.
- 26.Развіццё беларускай прыватнаўласніцкай геральдыкі ў канцы XIV – сярэдзіне XV ст.
- 27.Развіццё беларускай прыватнаўласніцкай геральдыкі ў сярэдзіне XV – сярэдзіне XVI ст.
- 28.Развіццё беларускай прыватнаўласніцкай геральдыкі ў сярэдзіне XVI – сярэдзіне XVII ст.
- 29.Развіццё беларускай прыватнаўласніцкай геральдыкі ў сярэдзіне XVII – канцы XVIII ст.
- 30.Прыватнаўласніцкія гербы літоўскай шляхты.
- 31.Характарыстыка працэса геральдызацыі герба.
- 32.Характарыстыка працэса натуралізацыі герба.
- 33.Характарыстыка працэса міфалагізацыі герба.
- 34.Гісторыя паходжання і выкарыстання герба «Пагоня».
- 35.Тэрытарыяльная геральдыка Беларусі XVI ст. – ваяводскія гербы.
- 36.Тэрытарыяльная геральдыка Беларусі XIX ст. – губернскія гербы.
- 37.Класіфікацыя гарадскіх гербаў Беларусі.
- 38.Гарадская геральдыка Беларусі XIV – канца XVIII стст.
- 39.Гарадская геральдыка Беларусі канца XVIII – пачатку XX ст.
- 40.Асноўныя кірункі развіцця савецкай геральдыкі.
- 41.Гісторыя стварэння герба БССР.
- 42.Гісторыя стварэння герба СССР.
- 43.Геральдычная Рада пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.
- 44.Сучасная беларуская гарадская геральдыка.
- 45.Абласная геральдыка Рэспублікі Беларусь.
- 46.Дзяржаўная сімволіка Рэспублікі Беларусь.

5. ДАПАМОЖНЫ РАЗДЗЕЛ

5.1 Вучэбна–метадычная карта вучэбнай дысцыпліны

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Ролькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Семінар. заняткі		
1	2	3	4		6
1	Уводзіны. Прадмет, задачы і крыніцы геральдычных даследаванняў. Гістарыяграфічны агляд	2			падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
2	Тэма 1 Герб. Складовыя часткі герба	6	6	4	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
3	Тэма 2 Асноўныя правілы распрацоўкі і апісання гербоў	2	4	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
4	Тэма 3 Прыватнаўласніцкія і тэрытарыяльныя гербы на беларускіх землях у XIV–XVIII стст.	4	4	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
5	Тэма 4 Геральдыка Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX ст.	2			падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
6	Тэма 5 Геральдыка Беларусі ў 1918–1991 гг.	2			падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
7	Тэма 6 Геральдыка Беларусі ў канцы XX – пачатку XXI ст.	4	2	2	падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
8	Тэма 7 Вексілагія (агульны агляд)	2			падрыхтоўка і праверка электронных прэзентацый
Разам		24	16	10	

5.2 Асноўная літаратура

1 Вспомогательные исторические дисциплины [Электронный ресурс]: [учеб.] : / Г. А. Леонтьева, П. А. Шорин, В. Б. Кобрин ; под ред. Г. А. Леонтьевой. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ВЛАДОС, 2015. – 380. – https://biblioclub.ru/index.php?page=book_red&id=429883.

2. Специальные исторические дисциплины: учеб. пособие / М. М. Кром [и др.]; сост. М. М. Кром. – 2-е изд., испр. – СПб : Дмитрий Буланин, 2003. – 638 с.

3. Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі: курс лекцый / А.Цітоў. – Мінск: Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

5.3 Дадатковая літаратура

1. Аб афіцыйных геральдычных сімвалах: Закон Респ. Беларусь, 26 траўня 2012 г., № 384-З // Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь. – 2012. – № 63, 2/1936.

2. Аб зацвярджэнні эталона Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і Палажэння аб Дзяржаўным гербе Рэспублікі Беларусь // Збор указаў прэзідэнта і пастановаў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь. – 1995. – № 17. – С. 7 – 10.

3. Адамушко, В.И. Гербы и флаги Беларуси / В.И.Адамушко, М.М.Елинская. – Мінск: Беларусь, 2006. – 253 с.

4. Адамушко, В.И. Современная геральдика Беларуси / В.И. Адамушко, М.М.Елинская. – Мінск: БелЭн, 2012. – 536 с.

5. Бурков, В.Г. Государственная геральдика и вексилология: Россия, СНГ, Европа, Америка / В.Г.Бурков. – СПб.: Эго, 2004. – 472 с.

6. Васільеў, Я. Як ствараўся герб БССР / Я.Васільеў, М.Камінскі // Маладосць. – 1970. – № 1. – С. 93–97.

7. Винклер, П.П. фон. Гербы городов, губерний, областей и посадов Российской империи. [Репринт. воспроизведение изд. 1890 г.] / П.П. фон Винклер. – М.: Планета, 1991. – 222 с.

8. Кобрин, В.Б. Вспомогательные исторические дисциплины / В.Б.Кобрин, Г.А.Леонтьев, Р.А.Шорин. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

9. Цітоў, А. Геральдыка беларускіх месцаў/ А.Цітоў. – Мінск: Полымя, 1998. – 284 с.

10. Цітоў, А. Пячаткі старажытнай Беларусі / А.Цітоў. – Мінск: Полымя, 1993. – 239 с.

11 Цітоў, А. Сфрагістыка і геральдыка Беларусі / А.Цітоў. – Мінск: Метад.-выд. цэнтр РІВШ БДУ, 1999. – 175 с.

12. Черных, А.П. Геральдика / А.П.Черных // Введение в специальные исторические дисциплины. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. – С. 40–80.